

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. III. De pignoribus, pactis, pœnis conditionibus, quæ conspectui sponsalitia possunt vel non possunt apponi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

Quaest. 20. Quid agere debeat in foro externo iudex, dum consideratis considerandis omnibus, manet dubium vel ambiguum, num sponsalia vere contracta, seu vera, sit, valeatque promisso matrimonii.

1. Resp. diversimodè, pro ut ambiguitas & dubitatio oritur ex diversis capitibus, & primò quidem, si verba & signa, quibus exprimens consensus & promissio ex seipsis & communi DD. habeant obscurum & ambiguum sensum, ipseque ea proferens, neget, se ea protulisse aut edidisse intentione promittendi matrimonii, Iudex debet negantem absolvere, seu ab obligatione liberum pronunciare, saltem si copula non intercescit, quia in obscuris minimum (hoc est, quod minus gravat) est sequendum, juxta c. 30. de reg. jur. in 6. magisque in dubio praesumitur pro libertate, quam pro obligatione, juxta L. 47. ff. de O. & A. ibi: ubi de obligando queritur, propensiores esse debemus nos, si habeamus occasionem ad negandum; ubi de liberando ex adverso queritur, ut facitiores simus ad liberandum; & juxta L. quidquid ff. de V. S. ubi: quidquid astringende obligationis causa dictum est, id, nisi palam verbis exprimat, omissum intelligendum est: at cerè secundum promissionem interpretamur; quia stipulatori liberum fuit verba late concipere; vel debet Iudex neganti deferre juramentum purgatorium, quò edendo talia signa non habuerit intentionem per ea significandi promissionem matrimonii, quia, cum quilibet sit suorum verborum interpres, in dubiis & ambiguis recurrendum ad mentem proferentis, eique saltem juranti credendum. arg. c. personalis de except. & universaliter, dum de mente & conscientia agitur alicujus, statur juramento illius, ut Gl. communiter recepta in c. significasti. de homicid. volunt. v. si ita. Felin. in c. quando de presumpt. num. 6. Gail. L. 7. obs. 48. à num. 24. apud Recensent. h. e. num. 45.

2. Secundò: Si verba & signa clara, & ex communi loquendi usu, locique consuetudine, aut communi DD. sponsalia seu promissionem matrimonii significantia; pars autem adversa dicat, se ea non serio, sed ex joco protulisse, Iudex in foro externo praesumere & judicare debet, rem serio actam, & veram promissionem matri-

monii factam; nisi jocus aliunde constet, aut sufficienter probetur, quia generaliter loquendo, dum verba juxta communem usum clarè quid significant, juxta eorum tenorem praesumendum & judicandum. Si verò jocus ita probetur & appareat, ut adhuc maneat ambiguum, num serio, an jocosè actum, deferendum est asserenti juramentum, eique standum juxta paulò ante dicta.

3. Tertiò: Si verba sint clara, proferens verò dicat, aut convincatur prolata esse ex dolosa fictione & fraudulentè ad obtinendum usum corporis alterius, nullam in foro externo meretur fidem, nec ad juramentum admitti debet (allegans enim propriam turpitudinem suspectum se reddit & fide indignum, & sic inhabilem ad hoc, ut ei juramentum deferatur) sed juxta externum verborum tenorem judicandus & condemnandus. Quod idem dicendum videtur, & si fictionem (quae tamen dolosa fictio longè difficilius probatur, quam jocus; ut qui plerumque aperte patet & dignoscitur ex circumstantiis; fictio verò dolosa studio absconditur, & ut actus serio & sincerè gestus simulatur) in odium & poenam dolosae fictionis.

4. Quartò, si verba aut signa sunt clara & sponsalia, indubitatè significant, reus autem absolute negat, se ea protulisse, & pars altera affirmans, ea prolata esse, solum semiplenè probet, ita ut revera remaneat dubium, num prolata, causa decidi debet juramento legis decisivo; cuius dilatio ceteris paribus (dum nimirum reus est persona aequè honesta ac actor, & uterque aequè semiplenam sui asserti probationem affert) regulariter potius reo facienda (à quo praestitum juramentum dicitur purgatorium, quia purgat reum ab obligatione ei objecta; & juramentum actoris suppletorium, quippe supplens semiplenam probationem ab eo factam) utpote cuius tanquam possidentis seu existentis in possessione suae libertatis, causa est melior; & dum partium jura sunt obscura, potius favendum reo quam actori, juxta reg. II. juris in d. secus est, si reus est vilis, infamis, de perjurio suspectus, aut etiam persona non legitima, tunc enim juramentum suppletorium deferendum potius actori, etsi sit femina, modò causam suam priùs semiplenè probaverit; de quo vide plura L. 2. tit. 24. de jurejurando.

CAPUT III.

De pignoribus, pactis, pœnis, conditionibus, quae contractui sponsalicio possunt, vel non possunt apponi.

Quaest. 21. An in contractu sponsalium ob majorem ejus firmitatem adhiberi possint fidejussores, & apponi pignora.

1. Resp. Ad primum: affirmativè. Castrop. de sponsal. d. 1. p. 14. num. 1. citatis Sanch. d. 38. n. 1. Gutt. de mat. c. 22. hos tamen fidejussores, ait Castrop. obligari tantum posse ad solvendum

interesse & damnum, quod ex violatione sponsalium parti innocenti provenit, non tamen ad solvendam poenam, quia juxta §. 1. Inst. de fidejuss. & ibi DD. non possunt plus obligari, quam ipsi contrahentes, hi autem obligari non possunt ad poenam juxta dicenda paulò post.

2. Resp. Ad secundum: Tametsi pignora apponi nequeant pro securitate poenae solvendae (cum haec ipsae apponi nequeant, adeoque jam corrue[n]te princi-

principali, nempe obligatione ad pœnam, corruere etiam debet accessorium, juxta *reg. accessorium. de reg. jur. in 6.*, nempe appositio pignoris in securitatem pœnæ) possunt tamen apponi pro securitate arrharum non tantum, sed & pro interesse, quod amittere potest innocens, vel pro damno ei illato ex fide ei violata; cum enim contrahentes sponsalia obligari possint ad solvendum non tantum arrhas promissas, sed & ad interesse & damnum, si quod ex violatione sponsalium emergat, pro majore certitudine apponi possunt & pignora, non secus ac fidejussores; cum id nullo jure prohibeatur. Castrop. *l. c. n. 3.* quin & ipsæ arrhæ expressè tradi possunt tanquam pignus pro securitate futuri matrimonii, ita ut eas amittat tradens, si culpâ suâ non sequatur matrimonium; eo autem secuto redeant ad tradentem. Sanch. *L. 1. d. 36. à n. 2.* juxta *L. 2. c. de spons.* ubi: *arrhas sponsaliorum nomine datas defuncto dante jubemus restitui, nisi causam, ut nuptiæ non celebrarentur, persona defuncta præbuit.*

Quæst. 22. An igitur sponsalibus adjici possit pactum expressum à contrahentibus, ut resiliens injustè compenset damnum emergens ex tali recessu.

R Esp. Possè in pactum deduci compensationem damni emergentis innocenti ex tali recessu; non verò lucri exinde eidem cessantis. Castrop. *l. c. d. 1. p. 9. n. 10.* Sanch. *L. 1. d. 30. n. 15.* Gutt. *de mat. c. 17. n. 14.* contra alios putantes posse venire in pactum compensationem, & damni emergentis & lucri cessantis, item contra alios putantes, neque compensationem damni emergentis, neque lucri cessantis posse venire pactum. Ratio primæ partis responsionis est, quòd resiliens injustè committat injuriam & injustitiam adversus innocentem, adeoque damnum inde proveniens innocenti (quale v. g. esset, si impensas aliquas in sponsalibus contrahendis fecisset, vel ob eam causam alia sponsalia, non leviter sibi utilia amisisset) tenetur compensare, etiam seclusa omni pactatione, ergo hoc damnum reparandum deduci poterit in pactum; quia non ex pacto, sed ex injustitia violatæ fidei debetur. Jus autem positivum irritat compensationem aliàs indebitam; non verò jure naturæ debitam; ita Castrop. contra quòd nihil dici potest, quàm quòd hac ratione pactatio illa videatur superflua. Ratio partis alterius est, quòd ad lucrum cessans innocenti ex eo v. g. quòd sponsus resiliens sit ditissimus; neque alius æquè dives haberi possit, innocens non habeat jus, nisi post contractum matrimonium; adeoque si contrahentes se mutuo obligare possunt ad tale lucrum compensandum, obligarentur ad solvendam pœnam aliàs indebitam, quæ obligatio à jure positivo annullatur juxta paulò post dicenda.

Quæst. 23. An sponsalibus adjici possit pactum pœnæ solvenda à resiliente.

R Esp. Primo in genere: Pœna (intellige, propriè dicta, id est, quæ ex propria pecuniæ, patrimonii vel bonorum diminutione est persolvenda; non verò ea, quæ consistit in acquirendo lucro aliquo, de hac enim agitur *quæst. seq.*) non potest venire in tale pactum; quia tale pactum prohibetur & annihilatur in *c. gemma mulier. h. t.* ubi Pontifex urgentem istiusmodi pœ-

næ solutionem jubet etiam per censuras compelli ad desistendum urgere, motus ex eo, quòd matrimonia debeant esse libera. Item à jure civili in *L. fin. de sponsal.* ubi: *si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interposita, ex utraque parte nullas vires habebit; cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat;* & *L. Titia. ff. de V. S.* ubi dicitur, talis stipulatio esse contra bonos mores, & inhonestum videri vinculo pœnæ matrimonia obstringi, sive futura, sive contracta.

2. Extenditur responsio primò ita, ut hanc prohibitionem & irrationem non impediatur, quòd pœna appositæ sit levis; quia jura indistinctè prohibent pœnam apponi in sponsalibus, & qualibet pœna, etiam minima, ex se diminuit libertatem requisitam ad matrimonium; & quòd, si in aliquo casu ea libertas non minuatur, id sit per accidens, quòd jura non attendunt, sed ea, quæ frequenter contingunt, spectant Castrop. *l. c. num. 1.* Sanch. *cit. d. 30. n. 11.* Gutt. *l. c. n. 5.* Pirh. *h. t. n. 22.* cum Abb. in *c. gemma. n. 8.* Covar. *4. decret. p. 2. c. 3. §. 7. n. 5.*

3. Extenditur secundo; ut irrita quoque sit cujuslibet pœnæ appositio facta à sponsorum cognatis amicis, tutoribus, nisi matrimonium sequatur; eò quòd horum damnum sit etiam damnum sponsorum, eòque movere potest ad contrahendum matrimonium. Castrop. *l. c.* Sanch. *l. c. n. 2.* Gutt. *n. 2.* secus esset, si inter extraneos motu proprio, & non ex mandato sponsorum, vel eorundem parentum pœna appositæ esset. AA. iidem.

4. Extenditur tertio ita, ut, etiamsi adjiciatur juramentum de pœna sponsalibus appositæ solvenda, illud non tantum promissionem illam solvendi dictam pœnam non firmet, sed etiam non sit obligatorium; ita tenet Castrop. *l. c. n. 6.* Sanch. *L. 1. d. 32. n. 21.* Gutt. *c. 17. n. 21.* Poncius *L. 12. c. 19. n. 7.* contra Molin. *de just. Tom. 2. v. 2. d. 151.* Lessium *L. 2. c. 17. du. 7. n. 56.* sentientes juramentum illud obligare, etsi promissionem illam solvendi pœnam non firmet; eò quòd etsi promissio illa, utpote prohibita sit peccatum; solutio tamen ipsa prohibita non sit; item contra Cóninck. *d. 22. du. 5. n. 25.* & alios citatos à Sanch. censentes juramentum illud non tantum obligare ad solutionem, sed etiam firmare promissionem illam solvendi. Verum ratio extensionis, quò ad primam partem est, quòd ad firmandum contractum aliàs nullum & prohibitum necesse est à jure sic disponente illius vitium purgari; quia juramentum de non retractando contractu nullo & prohibito iniquum est, nisi jus ipsum in casu accedentis juramenti tollat nullitatem & prohibitionem; sed nullibi stante tali juramento invenitur à jure sublata prohibitio & nullitas talis promissionis de solvenda illa pœna appositæ sponsalibus; ergo juramentum illam promissionem firmare nequit. Ratio extensionis, quò ad secundam partem, nimirum quòd juramentum illud non sit obligatorium, est, quòd jus interdictis promissionem pœnæ adjici sponsalibus non tam interdicat promissionem, quam solutionem faciendam; quia non tam promissio, quam solutio adimit libertatem matrimonii; ergo juramentum est de re prohibita & illicita, adeoque obligare nequit; ita ferè Castrop. qui etiam exinde confirmat extensionem, & fundamenta contrariæ opinionis diluit, quòd solutio pœnæ, etsi per se mala non sit; quatenus tamen in sponsalibus promissa est, iniqua est ejus solutio, utpote iniquæ promissionis appro-

batio;

batio; secus accidit in solutione usurarum; quia earum promissio ob redemptionem vexæ est valida; item in solutione pecuniæ ob patratum homicidium, utpote cuius promissio non per se, sed per accidens, scilicet ex motione ad peccandum iniqua est, ac proinde sublata iniquitate obligat ad sui executionem, unde mirum non est, juramentum de his pecuniis solvendis esse obligatorium; in Sponsalibus verò pœna apposta ratione sui prohibetur, ac proinde neque ejus promissio, neque solutio ulla ratione honestari potest; & sic mirum non est, juramentum de præstanda hac solutione non esse obligatorium, utpote de re prohibita & simpliciter illicita, non obstante, quòd hæc prohibitio sit tantum à jure positivo, non verò à naturali; adeoque solutio illa sit tantum contra bonos mores civiles, non naturales; idem de promissione solvendi pecuniam amissam ludo vetito sentit Castrop. *l. c. num. 7.* illius solutionem illicitam esse, adeoque nec juramento confirmari. Quod verò atinet quæstionem hinc natam; an recipiens multam pecuniariam promissam in Sponsalibus possit eam solutam retinere, relatis aliorum sententiis *num. 8.* respondet ipse *num. 9.* cum Gutt. *de mat. c. 17. n. 15. & seq.* sub distinctione nimirum, si resiliens solvat illam, ut stet promissis etiam nullis, sciens eam esse indebitam, recipientem eam posse retinere, quousque ad restitutionem compellatur; quia eo casu non solvitur pecunia, quatenus vi promissionis debita, sed donatur promissa, eò quòd promissa sit; jura autem non donationem, sed solutionem vi promissionis factam prohibent seu annullant; si verò promittentia solvat illam, quia credit se obligatum esse, recipientem nullo modo posse eam retinere, quia nullum habet titulum, ratione cuius possit eam retinere.

§. Limitatur è contra responsio ita, ut locum non habeat dicta prohibitio & irritatio in resiliente injustè & per fidem. Castrop. *l. c. n. 3.* (etsi fateatur oppositam sententiam esse communem) citans Coninck. *d. 22. du. 5. concl. 2. num. 29.* Suar. *Tom. 2. de relig. l. 2. de juram. c. 23. num. 5.* Valq. *opusc. de testam. c. 3. d. 2. num. 28.* Laym. *l. 5. tr. 10. c. 1. n. 8.* Pontium *de Sponsal. l. 12. c. 19. n. 8. &c.* Ratio limitationis est, quòd id imprimis non prohibeatur jure naturæ; cum hæc pœna libertatem matrimonii non impediatur, utpote ortum habens ab ipsismet contrahentibus, qui le solutioni pœnæ voluntariè subjecerunt; dein jure positivo solum prohibeatur apponi talis pœna solvenda à justè resiliente; & nullus est textus, quo prohibeatur pœna imponi injustè resilienti, uti id patet ex *c. gemma*; ubi Sponsalia contracta erant ante septennium, à quibus contrahens poterat licitè resilire, ideoque mirum erat, solutione pœnæ obligari seu cogi ad perseverandum in sponsalibus. Neque etiam ex ratione ita decidendi in *cit. cap.* colligi potest, pœnam imponi non posse injustè resilienti. Siquidem ratio movens ad prohibendam impositionem pœnæ hic est, ne matrimonio contrahendo adimatur aut minuatur aliquantè libertas, at ex eo, quòd injustè cogitans resilire moveatur solutione pœnæ ad celebrandum matrimonium, non minuitur ejus libertas; quia nulla est libertas licita & honesta, quæ illà pœnæ solutione minuatur; cum compellatur ad id, nempe contrahendum matrimonium, ad quod jam jure naturali ac divino adstrictus est vi sponsalium; adeoque à quo abstinendi nullam ampliùs habet

R. P. Loui. Jur. Can. Tomus IV.

potestatem & libertatem (intellige) moralem seu civilem & juridicam, etsi physicam habeat, quam, ne peccaminosè exserat resiliendo, cohibetur illà solutione pœnæ; unde tamen non magis destituitur libertate requisita ad contrahendum validè matrimonium, quàm is, qui ob illatam mulieri injuriam per deflorationem tenetur eam ducere, vel gravem summam pecuniæ dotis loco ei persolvere, dum perterritus & cohibitus illà pecunià solvendà eam ducit; quorum contrarium est in eo, qui ex justa causa posset resilire, adeoque habet libertatem licitam seu moralem non contrahendi matrimonium, quam proinde coarctari illà impositione vetant jura. Quin & positivè probatur à Castrop. *cit. p. 9. n. 3.* limitatio ex eo, quòd teste Sanch. *l. 1. d. 30. n. 9. Gutt. c. 17. n. 7. & 8.* apud eundem licitum sit pœnam apponere contractui sponsaliti; ne conjux concubinam habeat; ne absque legitima causa divortium faciat; quia hæc appositio cedit in favorem matrimonii promissi. Sed neque limitationi contraria est *l. fin. de Sponsal.* nam postquam in ea statuisset Imperator, ut, si tantum unus ex sponsis tradat arrhas in pignus secuturi matrimonii, & culpà recipientis illas non sequatur matrimonium, hic teneatur in duplum (nimirum arrhas restituere, & tantundem de suo patrimonio) imò (si inter partes conventum sit) triplum & quadruplum, si culpabiliter resiliens sit major 25. annis; si autem minor, satisfaciatur solum restituendo arrhas; statim subjungit: *extra definitionem autem leg. hujus cautio pœnam stipulationis continens, vires nullas habebit:* si nimirum contineat pœnam ultra quadruplum arrhæ, de qua immediatè priùs egerat, ut ibid. gl. ergo per hanc legem non reprobat omnem cautio pœnæ; sed potius stabilitur, & solum reprobat excessus ultra quadruplum. Sed neque contraria est *l. Tertia.* cum in ea aliud nihil dicatur, quàm quòd non teneat pœna, de qua persolvenda parentes inficis liberis pacto Sponsalibus adjecto conveniunt; eò quòd iis non debeat aliunde injici necessitas matrimonii contrahendi, in quam ipsi non consenserunt; adeoque hac lege non reprobat pactum pœnæ persolvendæ ab injustè resiliente, si ipsi liberi in eam consenserunt, dum nimirum ipsi vel eorum parentes ipsis consentientibus de ea pactum iniierunt. Cui proinde legi non derogat, quin potius limitationem nostram stabilis Leo Imperator in *novell. 18.* cujus verba utiliter leges apud Castrop. dum ibidem, ne Sponsalia sursum deorsum ferantur, hoc est, facillimè solvantur ob nimis levem jacturam solius arrhæ faciendam à resiliente, consuetudinem illam solvendi insuper pœnam gravio-rem ex pacto sponsalibus adjecto, in vim legis attolit, & pro vera lege observari vult.

Quæst. 24. an pœna consistens in lucro non acquirendo (adeoque minus propriè pœna) adjici possit Sponsalibus.

1. Resp. primò: hæc pœna constituta ab uno contrahentium, V.G. promittendo; si mihi nupteris, tantum tibi dabo: nisi id fiat ex rationabili causa, est nulla; quia præsumitur facta affectu libidinis, ideoque reprobata à jure, *l. si stipulatus fuero, ff. de V. S. Sanch. l. 1. d. 33. n. 3. Gutt. de mat. c. 20. n. 2. Castrop. p. 10. n. 1.* Secus est, si fiat ex rationabili causa, ut deciditur expressè *c. de illis. de condit. apposit.* qualiter facta censetur

C

tur

tur ex rationabili causa, si fiat à femina; quia facta præsumitur in dotem, vel si fiat à viro sene vel ignobiliore puellæ nobiliori; quia censetur factam recompensationem juventutis vel nobilitatis, AA. iidem, apud quos uti & Baldum. *cit. l. ita si stipularis fuero*; pro certo habetur, promissionem factam à viro feminae causâ donationis propter nuptias validam esse; quia non est donatio gratuita, sed renunciatoria dotis receptæ, ut habetur *l. si constante. c. de donat. ante nuptias*.

2. Resp. secundò: Valida est promissio ab alienis facta contrahentibus de lucro acquirendo, si nubant; cum hæc non sit pœna, sed præmium matrimonium contrahentibus propositum. Sanch. *l. c. n. 6. Gutt. n. 4. Castrop. n. 4. & apud hunc Mantic, de conject. ult. vol. II, tit. 18. n. 1. Molin. de primogen. l. 2. c. 13. à n. 1.* Arque ita valida erit donatio vel legatio hæreditatis Titia, si Cajo nubat, Castrop. *l. c. Sanch. n. 7. Gutt. n. 5.* Quin & valebit talis institutio hæredis, tamen si Cajo, cui nuptura Titia, sit illius consanguineus intra quartam gradum, adeoque egens dispensatione pontificia obtentu facili. Idque non tantum, ut vult Sanch. *l. 8. d. 5. n. 19. & 26.* si testator dispensationis meminerit, sed etiam, ut Castrop. *n. 5. Molin. l. c. Gutt. c. 26. n. 6.* ubi nulla facta illius mentio; eò quod præsumendus sit eam velle: cum credendum non sit, testatorem velle, ut Titia nubat Cajo contra juris ordinem, vel ut sua institutio caduca fiat: In casu verò, ubi testator meminit dispensationis, & hæc impetratu difficillima. V. G. in secundo gradu consanguinitatis, conditionem illam, utpote fermè impossibilem, rejiciendam & legatum purum subsistere censent Molin. *l. c. n. 12. Henriq. l. 12. de mat. c. 10. n. 4.* Rectius sentiunt contrarium Sanch. *l. 5. d. 5. n. 20. Gutt. c. 20. n. 7.* quibus inhære videretur Castrop. *n. 5.* eò quòd licet ista dispensatio obtentu sit difficilis, non tamen sit absolute impossibilis, cum sæpe concessa. Quòd si tamen dicta conditio: si nubas Cajo; apponatur legitimæ vel aliàs debitæ hæreditati, rejicienda est; cum, quod libere debitum est, nequeat gravari: Mantic. *l. c. n. 11. Molin. l. c. n. 4. Sanch. cit. d. 33. num. 10. Gutt. c. 29. n. 8. Castrop. n. 6.* juxta *l. in prioribus c. de inoff. testam.* Idem est, si nuptia essent indignæ hæredi vel legatario; eò quòd ob difficultatem gravem, quam passurus esset legatarius in ea conditione implenda, jus etiam, ut impossibilem rejiciat. *l. cum ita legatur. ff. de condit. & demonstrat. nisi tamen mulier, cui hoc gravamen imponitur, sit vidua; eò quòd illa, etsi non teneatur nubere indigno, non teneatur tamen à nuptiis abstinere, si velit frui legato; quia in illa dispositione includuntur duo. Primum expressè, ut nubat indigno, quod rejicitur. Alterum tacitè, ut nemini alteri nubat, quod in viduo vel vidua sustineri potest; ita tenent Sanch. Gutt. Castrop. *LL. cit.* Quòd si etiam legatum fiat virgini; si nubat Cajo; ex eo non fieri illud caducum, si ea nubat alteri ex jussu paterno; eò quòd conditio illa sic intelligenda erat, quatenus decenter & honestè impleri potest; decens autem non sit, ut virgo alicui nubat contra voluntatem patris, sustinent Sanch. *cit. d. 33. n. 15. Gutt. c. 20. n. 11. Molin. c. 13. num. 22. Mantic. l. c. tit. 18. in fine apud Castrop.**

2. Plures hujusmodi casus resolutos ex Sanch. à n. 14. & Gutt. c. 20. à n. 12. Vide apud Castrop. à num. 8. quorum aliquos, compendio subjungo. Primus: dum legatum (idem est de hæreditate)

relictum sub conditione; ut nubas nobili, non satisfit huic dispositioni, & consequenter amittitur legatum, si ducas nobilem, & dein factus viduus ducas ignobilem; eò quòd finis talis dispositionis, ne scilicet hæreditas ad ignobile deveniat, procedit æquè in secundo matrimonio, dum æquè in eo liberi procreari possint Sanch. *l. c. num. 14. Gutt. c. 4. num. 22. Castrop. l. c. p. 10. num. 8. Mantic. n. 3.*

3. Secundus: Gravatus ducere aliquam, si requisitus renuit, amittit legatum, ita ut, etiam si pœniteat cum recuperare illud non possit, si legans voluit ipso facto privari non volentem acquiescere dispositioni, illudque applicatur successori. Secus, si non voluit actu privatum; eò quòd tunc, quia nemini adhuc jus quæsitum, & res est integra, sit locus pœnitentiæ. Sanch. *n. 15. Gutt. n. 13. Castrop. n. 9.* cum Palacz. *de majorat. p. 1. q. 50. n. 13.*

4. Tertius: Hæres vel legatarius gravatus ducere Titiam, amittit hæreditatem vel legatum, si aliam duxerit, etiam si dein factus viduus velit ducere Titiam; quia dispositio illa intelligitur de primis nuptiis, non de secundis, nisi tamen hæreditas vel legatum dilatum est pro tempore viduitatis. Molin. *n. 26. Sanch. n. 17. Gutt. n. 15. Castrop. n. 10.* Quin &, si in hoc casu tempore illo viduitatis Titia nubat alteri, legatarius ille non amittit legatum; neque etiam Titiam factam viduam tenetur ducere AA. iidem.

5. Quartus: Legatarius gravatus ducere Titiam, si postquam ea primò renuit, dein annuat, nolit eam tunc ducere, legatum non amittit; quia conditio habetur pro impleta, si dictus legatarius tempore, quo Titia ducenda erat, & hæc renuit, nuplit alteri vel legatum adit, vel si non adit, legatum est non quantitatis, nempe pecuniæ, triticij; sed speciei nempe domus vel fundus. Si verò, nec nuplit, nec legatum adit, nec illud est speciei, perdit legatum, si Titia denuo consentiente, ipse abnuat; quia in hoc casu omnia sunt integra; ita Sanch. *n. 18. cum Mantic. à n. 38. & Menoch. de præsumpt. l. 4. præsumpt. 103. à n. 3.* apud Castrop. *num. 11.*

6. Quintus: Hæres vel legatarius gravatus ducere Titiam, eâ requisitâ renuente, non amittit hæreditatem vel legatum; Eò quòd talis videatur gravari ad matrimonium contrahendum, non absolute, sed sub conditione, si Titia consenserit adeoque eâ renuente, cessare gravamen, & conditio reputetur impleta per *l. 1. c. de institut. & substitut.* Molin. *n. 14. Mantic. n. 37. Menoch. l. c. num. 25. Sanch. n. 19. & 20. Gutt. n. 8.* apud Castrop. *n. 12.* Idque licet Titia non expressè reculer, sed virtualiter, apponendo malitiosè impedimentum, ne à gravato requiratur ad nuptias. Molin. Sanch. Gutt. *LL. cit.* ita tamen, ut gravatus protestationem suæ intentionis ex mandato Judicis præstare debeat ad domum ipsius mulieris, ejusque consanguineis notam facere, ut de mulieris malitia & de gravati diligentia constet. AA. iidem. Illud hic notandum cum Sanch. *n. 21. Gutt. num. 19.* & alii communiter, quòd prædicta solum procedant in ultimis voluntatibus, quarum favore introductum est. *l. 1.* & aliis, ut dispositionis conditio censetur impleta, quoties per gravatum non fuerit gravaminis executio; non verò in contractibus irrevocabilibus inter vivos; sed in his necessariò conditio in specifica forma sit implenda, aliàs donatum deficiat, nisi aliud à donante exprimat.

matur.

mat. Nihilominus ait Castrop. n. 13. remittens ad Molin. quod etsi hæc sit sententia communis, & secundum illam consulendum, probabile tamen satis sit, & æquitati non parum conforme, donatarium, cui donatum conceditur sub conditione dependente ab alterius voluntate, retinere posse donatum, si per ipsum non fuerit conditionis adimpletio; eò quod subintelligendum sit, donatum concedi sub conditione non impossibili, sed possibili, & rationabili, adeoque quatenus à donatario dependet.

7. Sextus. Dum Titia sit legatum sub hac forma: lego Titia, si Cajus cum ea contraxerit; & Cajus recuset, inspiciendum est, cujus favore testator voluerit matrimonium contrahi. Si id factum favore Titia, obtinebit legatum; Secus, si favore Caji, Sanch. n. 22. Gutt. n. 20. ques sequitur Castrop. n. 14.

8. Septimus. Si alicui fiat legatum, vel donatio, ut faciat contrahi aliquod certum matrimonium, & is etiam omni diligentia efficere id nequiverit, non obtinere legatum, eò quod hæc non sit pœna, sed præmium propositum, quod non censetur oblatum, nisi effectu secuto, sentiunt Sanch. n. 23. Gutt. n. 21. credit nihilominus Castrop. cit. n. 14. talem posse retinere legatum; quia secundum dicta in ultimis voluntatibus censetur impleta conditio, quoties is, cui imposita, non est in culpa exequendi illam; Secus verò esse quoad donatum; quia in donationibus istiusmodi conditionatis ex communi sententia non spectatur diligentia, sed effectus secutus.

9. Octavus. Dum conditio pendens à plurium voluntate deficit, v. g. si Titia instituta hæ res vel legataria, si nubat Cajo, & Cajus moriatur, debet hereditatem vel legatum Titia; non verò, si ipsa moriatur Titia, debet ei res hereditibus, tradit Molin. Jesuita de just. tr. 2. d. 206. & 207. apud Castrop. n. 15. verum, ut apud eundem Molin. Juslita l. c. à n. 23. Mantic. n. 37. Menoch. præsump. 183. num. 40. & 41. Sanch. num. 24. Gutt. n. 22. & habet communis in utroque casu perire hereditatem & legatum concessum sub conditione nuptiarum, ut habetur L. legatum c. de conditionibus insert. nisi suppleatur conditio à jure, uti contingit, dum ex malicia patris non gravata nuptias recusat. Cujus sententia tamen plures vide limitationes apud Castrop.

10. Nonus. Legatum relictum determinatæ personæ, si matrimonium contrahat, conceditur eidem, si matrimonium spirituale ineat ingredientem religionem. Covar. L. 1. var. c. 19. n. 10. Menoch. L. 3. præsump. 148. à n. 13. Gutt. n. 27. & l. 1. 99. can. n. 20. Sanch. n. 29. Molin. Jesuita l. c. d. 707. concl. 1. Castrop. n. 18. juxta expressam decisionem, §. sed hoc præsentis. auth. de sanctiss. Episc. collat. 9. & auth. nisi rogati. eod. ad Senat. Consult. Trebell. cujus resolutionis ait Castrop. frivolam esse rationem, quam tradunt aliqui, nimirum quod hac ratione præcludatur via statui perfectionis; eò quod viam illam non præcludat, etsi statum matrimonii, quod bonum est, foveat; cum puella possit relicto legato amplecti religionem, & nemo obligetur bona sua in opera perfectiora exponere, sed sufficiat expendere in opus honestum, quale est dotare puellas pauperes. Proinde aliud hujus resolutionis est fundamentum, nempe præsumptio juris de voluntate testatoris, qui creditur in legato factò determinatæ personæ in matrimonium collocandæ, solum spectasse, quod tali personæ utile est, collocando

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. IV.

eam in statu decente, qualis status utilis illi, & decens est religio. Extenditur quoque resolutio, ut legatum relictum certæ personæ, ut in matrimonio collocetur, illi obveniat, etsi tempore conditi testamenti nupta esset, ne dispositio testatoris irrita censetur. Sanch. n. 32. Gutt. n. 28. Tiraq. de caus. cessante. limit. 8. n. 4. apud Castrop. n. 20. Secus tamen est, si legatum relictum personæ determinatæ, non simpliciter, ut matrimonium contrahat, sed expressè, ut illud contrahat cum determinatâ personâ; eo ipso enim satis exprimit, se velle matrimonium carnale, Castrop. cit. n. 18. adeoque etiam, ut idem, si persona illa, cui nubere debebat, jam obierat, antequam ipse esset in mora, necessariò debet nubere, si legato frui velit; quia id in casu non conceditur ob vitam cælibem, sed ob matrimonium. Nihilominus frui adhuc posset legato ex præsumpta in eo casu testatoris voluntate, si religionem ingrederetur. Si quidem cum cessaverit matrimonium, cum determinatâ personâ contrahendum, & solum relinquatur obligatio matrimonii contrahendi, credit præsumptio juris, velle testatorem tam ad nuptias spirituales, quam carnales concedere legatum. Ita Castrop. de cætero legatum relictum non personæ determinatæ, sed indefinitè puellis maritandis, obvenire nequit puellis ingredientibus religionem; eò quod Auth. de sanctiss. Episc. collat. 9. solum est de legato relicto certæ personæ; adeoque trahi non debeat ad legatum incertis personis relictum; cum sit dispositio exorbitans à jure communi, quod exigit condiciones in forma specifica & propria non ficta impleri. L. Mevius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstr. religio autem, non propriè, sed juris fictione vocetur matrimonium. Sanch. n. 29. Gutt. n. 27. Mantic. n. 26. & c. Secus tamen adhuc est, dum legatum relictum indefinitè pro puellis consanguineis testatoris, ita ut hæ religionem ingressæ illud obtineant; eo quod in hoc casu propter affectionem testatoris legatum recipiat latam interpretationem. l. Aurelius. ff. de liber. legat. censeturque ac si factum determinatæ personæ, Castrop. n. 19. Sanch. n. 32. Gutt. cit. n. 22. Mantic. l. 8. de conject. ult. volunt. ut. 5. n. 22.

Quest. 25. An pœna lucri non acquirendi retrahens à nuptiis valide adjici possit legato vel donationi.

REsp. primò: Pœna hæc in ultimis voluntatibus Rapposita ei, qui nunquam matrimonium contraxit, & consummavit, hæc v. g. ratione: instituo te hæredem, vel lego tantum, ne in eas matrimonium; est nulla, remanetque hereditas & legatum relictum subjeçti conditione purum, exclusâ illa conditione, seu dictâ pœnâ tanquam impossibili (pœna enim illa, ut contraria bono communi reipublicæ, cui expedit filiorum procreatione ex legitimo matrimonio augeri, reprobat à jure. l. 2. c. de indicta viduit. tollend. Conditiones autem à jure reprobatæ impossibiles reputantur, l. conditiones que contra bonos mores ff. de conditionibus institut.) Sanch. l. 1. d. 34. à n. 2. Gutt. de matr. c. 21. à n. 1. Castrop. p. 11 n. 1. juxta quod expressè habetur, l. quoties. l. cum tale. l. Titia si non nupsit. ff. de condit. & demonstr. & s. impossibilis. inst. de hæred. inst. Nisi tamen forte favore libertatis dicta conditio fuisset adjecta. Sic v. g. dum legantur Titia 100. ne nubat, & si nupsit, applicentur ad concedendam servo alicui libertatem, tenet conditio, & Titia nubens amittit legatum, illudque servo applicatur ex l. si Titia. ff. de condit. & demonstr. Idem est de favore piæ causæ, ut si legentur Titia 100. ne nubat, & si nupsit, applicentur

pauper.

pauperibus alterive loco pio. Prout ex *cit. L. deducunt Tiraq. de privil. pia causa. privileg.* 18. Sanch. *cit. d. 38. n. 34.* Mantic. *de conseqt. ultim. volunt. l. 11. tit. 18. n. 8.* Gutt. *c. 21. n. 36.* apud Castrop. *n. 10.* Nihilominus tamen etiam sustinenda est conditio prohibens nuptias pro aliquo determinato tempore, modò id non sit ita longum, ut eo transacto commodè matrimonium iniri non possit, aliàs enim esset prohibitio absoluta, & perpetua, Sanch. *n. 6.* Gutt. *n. 37.* Mantic. *tit. 19. n. 9.* Castrop. *nu. 18.* qui etiam adjicit hanc rationem; quòd, cum nuptiæ non sint nisi consultò celebrandæ; meritò jus permittat pro aliquo tempore illis interdici, ne absque matura deliberatione fiant. De cætero, quòd tempus sit moderatum, relinquere Judici arbitrandum. Sanch. Gutt. Castrop. *ll. cit.* Illud certum, prohibitionem nuptiarum usque ad ætatem 25. annorum justam esse; quia ea dilatio jure approbata. AA. iidem.

2. Resp. secundò: dicta conditio, seu pœna appositæ ex contractu irrevocabili inter vivos ei, quinunquam matrimonium contraxit, & consummavit, non excluditur à contractu, sed eum omnino vitiat, Castrop. *num. 2.* dicens id omnino receptum esse, Arg. *§. si impossibilis. instiuit. de inutilib. stipul.* ubi: *Si conditio impossibilis obligationibus adjicitur, nihil valet stipulatio.* Item *l. non solum. ff. de action. §. oblig. l. si super impossibil. ff. de fidejuss.* Ratio autem, cur dicta pœna in modum conditionis adjecta ultimis voluntatibus ab eis excludatur, appositæ verò contractibus ab eis non excludatur, relicto in valore suo contractu, sed eum vitiet, seu faciat nullum, hæc assignatur à Castrop. *l. c.* ne aliàs dispositio testatoris, quam ipse, utpote non amplius superstes, emendare non poterat, corrueret; promittens verò & donans, utpote post contractum suum superstes, emendare illum possit, jura noluerunt contractum talem sustinere rejecta conditione, sed potius voluerunt eum nullum esse, ut integrè à contrahente emendaretur.

3. Dixi signanter in utraque responsione: *ei, qui nunquam matrimonium contraxit, & consummavit*: Nam si viduus aut vidua esset, cui apponitur ea conditio non nubendi, ea non secluditur, sed est exequenda. Idque attentò jure novo authenticarum, quo jus antiquum digestorum corrigitur, ut constat ex *auth. de nuptiis. §. que verò. collat. 4.* & *auth. cui relictum. c. de indicta viduit.* honestum enim est à secundis nuptiis abstinere, *c. fin. 30. q. 1.* tum ne videatur indulgeri voluptati; tum ne prior conjux videatur minus æstimari. Ac ita docent Molin. *de just. tr. 2. d. 257.* Sanch. *l. 1. d. 34. à n. 79.* Gutt. *de matr. c. 21. à n. 32.* apud Castrop. *n. 10.*

4. Ex dictis deducuntur sequentia. Primò, posse aliquem hæreditatem vel legatum relicto sub conditione non nubendi adire, tamen si primò & iteratò nubat; eò quòd esto, obligari quis possit, ne secundas nuptias ineat, at cum ex modo & forma, quæ apponitur dicta conditio, nuptiæ illi interdican- tur, conditio illa ut turpis & impossibilis rejicitur, & legatum purum subsistit. Gutt. *n. 8.* Sanch. *n. 5.* Acofta *in cit. l. cum tale. §. si arbitrari. limit. ult. n. 5.* Castrop. *p. 11. n. 2.* Secundò rejici illam conditionem, dum legatur femina non nubenti major quantitas quàm nubenti, quia excessus retrahit à nuptiis, & est expressè contra *l. Titia si nupserit. ff. de condit. & demonst.* Sanch. *n. 6.* Covar. *l. 1. var. c. 19. n. 9.* Castrop. *n. 3.* Tertiò: si legatum sic factum: *lego Titia 100. si non nupserit; quòd si nupserit, restituat Cajo; Titiam nubentem posse retinere legatum;*

quia est conditio retrahens à nuptiis, ideoque reprobata, Sanch. *n. 9.* Gutt. *n. 11.* Castrop. *n. 4.* juxta *L. quoribus. ff. de condit. & demonst.* Quartò: Legatum factum alicui tertio hac conditione: *Si Titia non nupserit, Titia nubente legatarius amittit legatum, si fuerit Titia conjunctus sanguine, affinitate, amicitia aliove modo, ita ut meritò præsumi possit, Titiam exinde retrahendam à nuptiis, Secus, si non fuerit illi conjunctus.* Sanch. *nu. 10.* Gutt. *n. 12.* Castrop. *n. 5.* Quintò rejici conditionem, & remanere purum legatum factum sub conditione ex alterius consensu & arbitrio, *l. cum tale. ff. de condit. & demonst.* cum vel sic diminuatur libertas matrimonii, & legatarius retrahatur à nuptiis; cum alter ille posset denegare suum consensum in eam personam; quæ legatario placet. Molin. *de primogen. l. 13. n. 35.* Sanch. *à n. 19.* Castrop. *n. 6.* Secus esset, si legatum factum sub conditione petendi consilium; quia ad hoc sequendum non astringitur legatarius. Molin. *nu. 37.* Sanch. *nu. 24.* quin &, si is, à quo petendum consilium, sit absens, & periculum in mora, aliaque viâ peti nequeat consilium illius, posse legatarium contrahere matrimonium irrequiritò consilio, & obtinere legatum; quia per ipsum non stetit executio conditionis, docet Sanch. *à n. 25.* Gutt. *n. 24.* tenetque id ipsum, si vivo testatore decedat is, à quo petendum consilium, Sanch. *n. 27.* Gutt. *n. 30.* Castrop. *l. c.* de cætero extenditur hæc illatio ita, ut etiam si legans expresserit voluntatem suam verbis negativis, privantibus hæreditate vel legato eum, qui absque consensu alterius designati (etiam parentum, quorum consensum requiri sit honestissimum, noluit tamen jus in favorem libertatis matrimonii testatoribus concedere potestatem imponendi eam obligationem suis hæredibus & legatariis) nupserit, adhuc legatarius obrineat legatum; cum conditio illa ex se, & non ex addita expressè privatione hæreditatis vel legati, minuat libertatem matrimonii, & retrahat à nuptiis; ergo si simpliciter appositæ rejicitur à legato, rejicienda quoque est ab eo appositæ expressè hæreditatis privatione. Castrop. *n. 8.* citatis Molin. *num. 35.* & Molin. *Jesuita tr. 2. d. 207.* Sanch. *n. 21.* Henricq. *l. 1. de matr. c. 12. n. 6.* contra Gutt. *à n. 18.* & alios. Non obstante huic extensioni, quòd, ut admittit Castrop. hæres vel legatarius obligari possit sub privatione hæreditatis vel legati ad nubendum certæ personæ absque eo, quòd per hoc retrahatur à nuptiis; quia non est paratio de obligatione nubendi ex alterius consensu; cum is vi hujus dispositionis non cogatur ad præstandum consensum, etsi officio Judicis suppleri possit. Sextò denique rejici conditionem: *Si non procreaverit liberos, seu sine liberis decesserit.* Nam gratiâ procreandæ sobolis rejicitur conditio averrens à matrimonio, adeoque multò magis averrens directè à procreatione liberorum. Sanch. *num. 7.* Gutt. *num. 9.*

Quæst. 26. Num valida sit conditio appositæ in ultima voluntate, vel contractu inter vivos retrahens à nuptiis spiritualibus, hoc est, statu Clericali vel religioso.

Resp. affirmativè, Castrop. *cit. p. 11. n. 12.* & apud hunc Molin. *de just. tr. 2. d. 207. ad finem.* Sanch. *l. 1. d. 34. n. 11.* Gutt. *de matrim. c. 21. n. 14.* conditiones enim appositæ in contractibus & ultimis voluntatibus licitæ & honestæ sunt exequendæ, quam-

quamdiu à jure non reprobantur; talis autem est dicta conditio; quia eo sine non apponitur, ut legatarius vel donatarius à statu ecclesiastico vel religioso retrahat; sed ut familia conservetur, & res publica sobolis procreatione augeatur; & nullibi reperitur à jure reprobata; esto enim in *cit. Authent. de Sanctiss. Episcop.* matrimonio aequiparetur religio, id tamen extra illum casum speciale, de quo ibi, non est extendendum; cum à jure communi exorbitet, argumentum à matrimonio carnali ad spirituale valet, dum in utroque adest finis legis, & dispositio nemini præjudicat; in præfenti autem, conditio retrahens à matrimonio carnali ideo rejicitur, quia obstat procreationi liberorum, & auctiori republicæ præjudicat; qui finis non procedit in matrimonio spirituali. Unde jam etiam deducunt citati AA. validam & observandam esse dispositionem, quæ pater legat filia 200. si nupsit, & non nisi 100. si religionem ingrediatur; quia hæc dispositio non fit animo avertendi filiam à religione, sed quia ad onera matrimonii portanda pluribus eget.

Quest. 27. Num rejici debeat conditio incundi matrimonium spirituale seu ingrediendi religionem adjecto legato vel hereditate.

R Esp. Negativè, Sanch. l. 1. d. 33. num. 15. Molin. *cit. d. 207. Covar. l. 1. var. c. 19. num. 10. Ant. Gomez, var. c. 12. num. 78. Castrop. cit. p. 11. num. 13. contra Riminald. conf. 215. à num. 176. Bartol. conf. 45. quia licet religio sit status excludens omnino nuptias, id tamen testator per se & directè non intendit, sed solum incitare ad statum religionis perfectissimum; textus autem reprobans conditionem retrahentem à nuptiis loquuntur de retractione per se & directè, ut videre est in *l. quoties. l. cum tale. l. Titia. ff. de condit. & demonstr.* Verùm num hæres vel legatarius ingrediens religionem animo perseverandi, si postmodum egrediatur ex novitatu, satisfaciat huic conditioni, non conveniunt AA. negant Paulus in *l. si quis hæredem. c. de substit. & Instit. num. 3. Alex. ibid. num. 2. & in l. in substitutione. ff. de vulgari. num. 12. & ibid. Inol. n. 4. ed quod testatoris intentio esse videatur, ut legatarius assumat statum religionis firmiter & perseveranter, sitque verus religiosus. Contrarium tamen probabilitus censet Castrop. n. 15. ed quod, si testator restringere voluisset intentionem suam ad perseverandum in religione, id exprimeret debuisset, & non uti verbis generalibus usitatis & communibus, nempe ingrediendi religionem, vel fieri religiosum, quæ juxta communem loquendi modum (qui in legibus & dispositionibus ultimarum voluntatum spectandus est) satis verificantur per assumptionem habitus religiosi; neque enim præsumendus est testator disponere contra juris ordinem; neque verba in alia strictiore significatione lumere, quam à jure communi sumantur. Confirmat hæc à simili Castrop. dum juxta D. Thom. 2. 2. q. ult. a. 4. & communem satisfit voto ingrediendi religionem, si animo perseverandi quis ingrediatur, tamen postmodum exeat, modò id fiat ex rationabili causa; ed quod talis vovens intelligatur vovere religionis ingressum, qualis est à jure præsumptus cum libertate egrediendi, si religio displiceat.**

Quest. 28. An subsistat conditio sub privatione hereditatis vel legati, si nubat extra familiam vel oppidum, vel ne nubat ignobili aut descendenti ex Judæis.

R Esp. Affirmativè, Castrop. p. 11. n. 17. citatis Molin. *d. 207. circa finem. Sanch. l. 1. d. 34. num. 39. Gutt. c. 21. num. 40. & 41. &c. juxta l. cum ita, & seq. ff. de condit. & demonstr.* ubi deciditur: esto, quod ad personas, quibus cum contrahendum matrimonium, restringatur potestas, absolutè tamen non restringitur, cum liberum sit virgini, cui prohibitum aliis nubere, & absque gravi difficultate id præstare potest. Adhæc, ut Castrop. conditio retrahens à nuptiis rejicitur ab ultimis voluntatibus, non jure naturali, sed positivo; jus autem positivum rejicit conditionem absolutè retrahentem à nuptiis, non vetò retrahentem à nuptiis singularibus & determinatis; cujus etiam est ratio, quod ex absoluta prohibitione nuptiarum impeditur sobolis procreatio & republicæ augmentum, sed non ex prohibitione aliquarum nuptiarum; quin etiam prohibitio specialium nuptiarum utilis esse potest testatori; non vetò absoluta quarumcunque. Porò procedit responsio, non solum de primis nuptiis, sed & de secundis & reliquis nuptiis; quippe in omnibus est eadem ratio, ne nimirum testatoris bona ad extraneos, vel sanguine infectos deveniant. Gutt. num. 41. Sanch. *l. c. num. 34. Castrop. num. 17. proceditque item, modò matrimonium sit validum, esto, non sit consummatum; cum satis sit potuisse consummari. AA. iidem.*

Quest. 29. An & qualiter conditiones aliæ adjectæ contractui sponsalium eundem vitient.

1. **R** Esp. primò: Conditio necessariò futuræ, V. G. si sol ceras oriatur; adjecta sponsalibus æquè relinquit ea valida, ac si nulla conditio adjecta esset; Ratione enim necessitatis reputatur quod ad obligationem, ac si jam evenisset. §. *conditio. Instit. de V. O.* ubi t *que enim per rerum naturam sunt certa, non morantur obligationem &c.* suspendit nihilominus executionem sponsalium, quæ fit per initum matrimonium, donec re ipsa eveniat, & ideo prius non obligaris ea sponsalia exequi, Castrop. p. 16. num. 2.

2. **R** Esp. secundò: Conditio impossibilis vitiat contractum sponsalium; turpis vetò suspendit illum, quousque ponatur. Castrop. num. 4. citatis *Rebell. l. 2. de matrim. q. 10. f. 5. Pont. l. 2. de sponsal. c. 7. n. 3. contra Sanch. l. 5. d. 17. n. 2. & alios apud illum consentes, conditiones tam turpes quàm impossibiles, sicut excluduntur à matrimonio seu in favorem illius, habentur pro non adjectis; sic etiam habere se respectu sponsalium, ut pote quæ via sunt ad matrimonium. Ratio responsionis est, quod jure naturæ conditio impossibilis vitiet contractum, turpis vetò illius obligationem suspendat; hoc autem jus naturæ correctum, non est in sponsalibus, sed in matrimonio, in *c. fin. de condit. apposit.* ex eo autem, quod correctum sit in matrimonio, non magis sequitur, quod correctum etiam sit in sponsalibus, quàm*

quàm ex eo; quòd matrimonium clandestinum redditum sit invalidum jure novo, sequatur, idem dicendum de sponsalibus clandestinis, *l. oratio*, ratio verò probans dispositum de matrimonio, dispositum quoque esse de sponsalibus, solum obtiner, ubi in utroque est eadem ratio. V. G. in personis inhabilibus ad contrahendum matrimonium, dum hæc etiam contrahere nequeunt sponsalia.

3. Resp. tertio: Conditiones possibiles & honestæ adjici possunt sponsalibus. Tamest autem contractus ille, quousque conditio eveniat non constituit sponsalia; quia non inducit obligationem contrahendi matrimonii; inducit tamen absolutam obligationem expectandi conditionis eventum, proinde si interea sponsalia absoluta contrahantur, hæc nulla sunt, quia obligationi obstant. Sanch. *l. 5. d. 8. Pontius l. 12. c. 7. n. 1. Castrop. p. 16. n. 5. Cöninck. d. 29. du. 1. n. 21.*

Quæst. 30. An impediti contrahere sponsalia sub hac conditione: si Papa dispensaverit; ea contrahere possint.

1. **R** Esp. Quamvis sententiam negativam probabilem dicat Castrop. affirmativam tamen tanquam veriotem amplectitur, citatis pro ea Cöninck ubi ante concl. 5. n. 18. Pont. *l. 3. de matr. l. 15. n. 2. Sanch. cit. d. 5. à n. 12. Rebell. l. 2. de matr. q. 10. f. 6.* Ratio est, quia talis conditio est possibilis (contra quod sentiunt plures apud Sanch. *n. 5.* eò quod, quæ à voluntate Principis pendent, censeantur quasi impossibilia, *l. 1. l. stipulatio. l. continuus. ff. de V. O.*) & est honesta (contra quod sentit Henricq. *l. 12. de matr. c. 10. n. 4.* eò quòd eà positâ juri communi derogetur, quod servare honestius, quàm in eo dispensationem procurare) illud enim reputandum est honestum & possibile, quod sæpe honestè fieri solet; sed positâ causâ legitimâ, sæpe solet, quandoque debet dispensare Papa in impedimentis matrimonii, Confirmatur à simili: votum factum ab Episcopo ingrediendi religionem, si Papa dispensaverit, est validum; litigantes super beneficio, licitè paciscuntur de pensione concedenda, si Papa permiserit. Neque primò obstant citatæ paulò ante leges; quia intelligendæ sunt, quòd conditio illa reputetur turpis, quando non adest causâ legitima dispensandi, vel etiam impossibilis, quando in ea Princeps non solet dispensare. Neque secundò, *l. inter stipulantem. ff. de V. O.* ubi, quòd nulla sit stipulatio de re sacra, publica, vel de homine libero, etsi res sacra fieri potest profana, publica, privata, homo liber servus; quia stipulatio non secundum tempus futurum, sed secundum tempus præsens est mensuranda; nam stipulatio talis conditionata: si res sacra fiat profana, sive stipulatio talis relata in tempus, quo fiat profana, tanquam turpis annullatur à jure; quia est conditio incivilis, tristis, derogans dignitati & statui hominis liberi, rei sacre, publicæ, ideoque potius timenda quàm expectanda, secus ac res se habet in conditione dispensationis in impedimento matrimonii.

2. Verùm circa talem contractum notanda sunt sequentia: Primò nemini ex taliter contractibus licitum esse resilire, neque ante, neque post impetratam dispensationem, Castrop. *l. c.*

n. 10. Sanch. l. c. d. 5. n. 13. Pont. l. c. c. 13. n. 21. contra Gutt. l. 1. q. 9. can. c. 22. à n. 17. Rodriq. tr. 1. c. 244. n. 9. siquidem contrahentes sub conditione sibi invicem obligantur ad rem promissam non absolute, sed dependenter à conditione; sed si unusquisque eorum pro libitu resilire possit ab obligatione, sibi invicem obligati non essent; Neque his obstat, (quod est fundamentum contrariæ sententiæ) quòd impuberes contrahentes obligentur, & licet durante impubertate non possint resilire, possint tamen id facta pubertate: nam id non jure naturæ, sed à jure positivo favore ætatis concessum. Secundò ante impletam conditionem contractum illum non esse sponsalia; quia non est obligatio absoluta & directâ matrimonii contrahendi; quod necessariò ad sponsalium valorem, ex quibus oritur impedimentum publicæ honestatis, requiritur, ut deciditur *c. 1. h. r. in 6. Castrop. num. 11.* Tertio adveniente conditione, opus non esse novo consensu, sed consensus & contractus prior jam evadens absolutus constituit vera sponsalia; cum obligatio conditionata conditione positâ transeat in absolutam. Castrop. *l. c. Pont. l. 3. c. 14. n. 7. Cöninck d. 29. d. 1. n. 2. Sanch. l. c. num. 24. contra Henricq. l. 12. de matr. c. 13. in fine.* Quarto dispensationem illam communibus sumptibus procurandam (nisi fortè pars una expressè se obligaverit) quia negotium commune est. Sanch. *n. 37. Cön. l. c. Castrop. n. 12.* Quintò, de cætero eum, qui promissit consanguineæ matrimonium sub dictâ conditione, si Papa dispensaverit, teneri eam procurare, tenet Tabren. *V. Sponsalia q. 8. mm. 9. Acmill. n. 11. Per. Ledesma. de matr. d. 5. q. 6. num. 36.* quos refert & sequitur Sanch. *num. 36.* eò quòd matrimonium illud cum perfici nequeat sine dispensatione, promittens illud, tacitè promittit, quæ ad illius consecutionem sunt necessaria. Contrarium nimirum nullam esse obligationem procurandi dispensationem, & quidem, etiam si sub dictâ promissione matrimonii violata sit virgo, tenet Castrop. *cit. num. 12.* citatis Nav. *l. 4. constit. de sponsal. conf. 25. Cön. du. 2. num. 35.* eò quòd positò, quòd non promiserit quis procurare dispensationem, ad eam procurandam obligari nequit, nisi quatenus se obligavit ad contrahendum matrimonium; ad illud autem se non obligavit absolute, sed positâ dispensatione, quam procurare non promissit; non secus ac qui promissit matrimonium sub conditione; si pater consentiat, non exinde tenetur procurare patris consensum, sed is eum procuret, cujus interest. Addit tamen Castrop. quòd, si quis promittens puellæ matrimonium, dixerit, se facile impetraturum consensum, & sub ea spe puella deflorationi consentit, teneri illum dispensationem (etsi non solis suis sumptibus) procurare; quia eo casu tacitè vel potius expressè eam procreationem promissit, ut Cöninck. *n. 35.*

Quæst. 31. An valeat pactum sponsalibus adjectum, quòd virteneatur in certo loco commorari.

1. **R** Esp. primò: Si pactum tale sit de commoratione in certo loco pro determinato tempore, licitè apponitur contractui tam sponsalium quàm matrimonii; quia obligatio permanendi in aliquo loco pro aliquo determinato tempore

ob honestam causam assumpta ex propria voluntate libertati naturali contraria non est. Castrop. l. c. p. 15. §. 2. n. 1. dicens esse ferè communem.

2. Resp. secundò: si verò sit de habitatione perpetua, Dinus, Bart. Bald. Alberic. in l. Titio centum. §. eodem ff. de condit. & demonstr. & plures alii apud Castrop. l. c. n. 2. censent esse invalidum, & pœnam impositam non servanti non debent. E contra validum esse tale pactum, probabilis tenent Castrop. n. 3. citatis additionat. ad Bartol. in cit. l. Titio centum. Host. in sum. de coning. servor. n. 5. Sylv. v. uxor. q. 8. Rebuff. de privil. Scholast. privil. 77. in fine. Pont. l. 12. de Sponsal. c. ult. n. 3. & 8. Gutt. de mat. c. 23. n. 25. Sanch. d. 40. à n. 2. Tale enim pactum non reprobatur jure positivo, ut constabit ex mox dicendis; quin approbatur l. cum scimus. c. de agricol. & censuris; ubi deciditur, posse quemvis se efficere colonum adscriptitium obligatum fundi culturæ perpetuo insistere, neque inde sine licentia domini recedere. Neque repugnat juri naturæ; quia non admittit libertas, etsi aliquantulum restringatur, quæ restrictio propria voluntate admissa est licita, & honestatur ob traditam sibi uxorem, & bonum, quod inde accipit, sicut honestatur obligatio, quam moniales contrahunt manendi in certo monasterio; quin & est matrimonio favorabilis, dum unius domicilii electio & retentio individua & inseparabilem conjugii vitam fovet; & esto, uxor viro subdita sit, illumque constituentem sibi domicilium sequi teneatur, potest tamen vir ipse obligare se uxori, quòd extra talem locum domicilium non constituat, cum nulla in hac obligatione sit turpitudine; præsertim cum unusquisque possit rem propriam tradere sub conditione, quæ sibi placet. l. in traditionib. ff. de pactis. c. verum, de condit. apposit. approband. que sit talis conditio habitandi in aliquo loco, dum exigitur ab eo, qui in eam personam, à qua exigitur, jus aliquod habet vel habiturus est, ut uxor jus in maritum habet, & sponsa in sponsum habitura est. Neque his obstat cit. l. Titio centum, ubi dicitur: Titio centum relicta sunt ita, ut de monumento meo non recedat; vel in illa civitate domicilium habeat, dici potest non esse locum conditioni, per quam jus libertatis infringitur &c. Nam id verum est, seu rejicienda à Legato est conditio, quando eidem vanè & inutiliter apponitur; secus, quando justè, utiliter & in favorem alicujus statuitur, ut contingit in præsentem, dum cedit conditio in maximum uxoris favorem, ne patriâ defertâ & consanguineis relictis cogatur inter extraneos vivere. Gutt. c. 23. n. 15. Sanch. l. c. Acofta. l. 2. selectar. interpret. c. 19. num. 5. Castrop. n. 10. qui etiam ibidem ex eodem Acofta. notat, diversa esse legare 100. Titio sub conditione, quòd in tali loco habitet, & legare ei, dum in tali oppido fuerit; & in priori rejici conditionem, legato subsistente, si in nullius favorem cedat ista conditio, utpote quæ servitutis speciem contineat; in secundo verò retineri conditionem, etsi in nullius favorem cedat; eò quòd non gravetur legatarius ob legatum ad

onus sustinendum, sed spe legati obtinendi alliciat ad portandum onus.

3. Ex dictis deducuntur sequentia; primò, posse similiter apponi pactum non ingrediendi talem vel talem urbem, eò quòd abstinere ab ingressu civitatis, ex quo oriri possunt iuxta aliave gravia incommoda, honestum est, & reipublicæ conveniens, adeoque ad hoc obligari quis potest. Castrop. l. c. n. 12. Pont. l. 12. de mat. c. 20. n. 9. secundò tamen pœna appositâ Sponsalibus pro eorum securitate reprobetur c. gemma. h. r. non tamen ea, quæ apponitur in matrimonii favorem, & ob mutuam conjugum cohabitationem; adeoque, si sub aliqua pœna obligetur maritus ad non mutandum domicilium, tenei cum eam solvere interveniente sententia, Castrop. n. 4. citatis Abb. in c. 1. qui matrim. accus. poss. n. 5. Alex. n. 6. Pont. c. 20. n. 8. Sanch. l. 1. d. 40. num. 5. Gutt. c. 23. n. 16. Tertio uxorem non obligari sic descendente maritum comitari; cum pactum hoc eo fine, præcipue ne uxor cogatur relinquere patriam, parentes, consanguineos, quòd durum est, adjectum sit. Castrop. n. 6. Sanch. num. 6. Gutt. n. 18. Quarto, maritum descendente injustè à loco promisso posse ab uxore vindicari, ut in loco promisso demoretur, quia uxori infert injuriam eam injustè deserendo. Gutt. l. c. Castrop. n. 5. & apud illum alii.

4. Porro num maritus obligationi suæ satisfaciatur solvendo uxori interesse, etsi in loco promisso non habitet, in eo non conveniunt AA. Covar. 4. decret. p. 2. c. 7. n. 5. Gutt. l. c. & plures alii affirmant, eò quòd promittens factum, si solvat, quòd interest promissarii, ab obligatione liberetur. l. in stipulationib. l. stipularionis. de V. O. Nihilominus contrarium tenent Castrop. num. 8. cum Pont. l. c. n. 7. eò quòd optimè quis possit obligari ad factum præciè, ut Gutt. de juram. confirmator. p. 1. c. 39. n. 5. dicta autem obligatio manendi in loco promisso est juri naturali conformis; est etiam jure civili permilla. l. juris gratiæ ff. de pactis, & jure canonico approbata; c. qualiter. de pactis; sæpe enim pacificenti interest factum, quo calu, ut Bald. in l. cum precibus, c. de rerum permut. n. 1. satisfieri non potest solutione pecuniæ uxori pacificenti, ne maritus ex rati loco discedat, quia omnibus divitiis habitationem mariti in eo loco præfert.

5. De cætero hucusque dicta procedunt, modò non emergat causa nova mutandi domicilii; V. G. quia locus sanitati mariti est nimis noxius, vel in eo capitales inimicitias contraxit; quia tunc non tenetur stare promissis etiam juramento firmatis, absque ulla obligatione solvendi pœnam aut interesse. Pont. n. 8. Sanch. d. 40. n. 3. Gutt. c. 28. n. 17. Tiraq. lege connub. gl. 1. p. 1. n. 39. Castrop. n. 9. Uxor verò obligatur tunc comitari virum in iis eventibus, in quibus esse obligata, si pactum non intercessisset; quia dictum factum, cum cesset, diminuere nequit obligationem uxoris,

Castrop. l. c. cum Gutt.
num. 19.

Caput